

Марійка і Костик

1

Костик хвилювався. За кілька днів перше вересня — і він побачить Марійку. А може, батьки перевели її до іншої школи? Може, вона виїхала зі Старомихайлівки? Щоправда, в їхньому райцентрі всього кілька шкіл: три українських і одна російська. Він багато разів хотів зателефонувати до неї під час літніх канікул. Мобільного вона не мала. Ба більше! — він навіть одного разу — це було 18 липня — задзвонив на її домашній:

— Алло! Скажіть, а Марійка є?

— Хто питає? — з того боку слухавки непривітливо пробубнів утомлений чоловічий голос. Батько...

— Хто? Її... її однокласник, — чомусь одразу сказав неправду, адже Марійка була на рік молодшою.

— Марія поїхала у пластунський табір. А що переказати?

— Перекажіть... що я... я ще подзвоню!

— Хто я? — настирливо допитував батько.

— Її однокласник! — не розколовся Костик.

Слухавка запищала довгими гудками. Що тепер робити? Адже хотів сказати їй, що треба обов'язково зустрітися.

...Вони б зустрілися біля місцевого кінотеатру. Костик одразу запропонував би велику порцію морозива. Потім вони всілися б на

лавочку, і він одразу сказав би, що думав про неї кожен день. Вона навіть кілька разів уже снілася йому! Одного разу снілося, що вони йдуть на великий бенкет, де майже всі дорослі. Костик одягнений у темно-синій смокінг, чорні, з двома рівними лініями штани, і метелик (ось лише не пам'ятає: чорний чи темно-синій). А Марійка у такій коштовній сукні з вирізом, мовби їй двадцять п'ять! На бенкеті всі танцюють, а лакеї (прислуга? офіціанти?) з відпрасованими усмішками розносять морозиво із фруктами у таких дивних крихких скляночках і... шампанське, багато шампанського! Вони двоє теж мають вигляд на всі двадцять, бо інакше їх би не пропустив швейцар — у штанах із лампасами, подібними до генеральських — на цю учту для багатих і щасливих. На цей віденський вікенд, де збуваються всі мрії. На це поле битви за любов, приправлене морозивом із фруктами і шампанським без ананасів. Костик іде через усю залу, запрошуючи Марію танцювати. Вона граційно киває — і починається казка поліського пралісу... Раптом він починає страшенно хвилюватися. Руки пітніють, мовби щойно подолав п'яти кілометровий крос із бар'єрами. Костик хоче признатися, що він любить Марійку. І... сон закінчується...

Але невідомо, як би йому вдалося розпочати цю розмову. Їхня Старомихайлівка є невеликим містечком. Напевне, треба йти у кіно і тримати Марійку за руку? Або блукати алеями парку — адже кажуть, що це найромантичніше місце. Колись один багатий і закоханий поміщик облаштував цей парк на честь своєї коханої...

Він добре не знає, де краще про це говорити: у кінотеатрі чи у парку? У школі чи на вулиці? Зрештою, зараз нема чого гадати, бо відтоді він не насмівся більше телефонувати до Марійки додому. О, вона вже давно приїхала зі свого пластунського табору, — Костик це добре знає! Бо йому випадково сказав Микола, найкращий друг і найкращий футболіст серед їхніх однокласників.,

Але футбол зараз Костика цікавить якнайменше. Коли він почув, що Микола бачив Марійку з батьками, і вона поїхала до бабусі ("Так і сказала — на місяці?"), то не хотілося говорити ні про Мілевського, ні про Шеву,

навіть стали одразу байдужими осінні єврокубки. Але Костик — чоловік, а не віхоть! Він навіть не подав вигляду. Бо коли Микола перепитав, чому це, мовляв, так його хвилює, — Костик лише знизав плечима і знічев'я процідив, що це може хвилювати хіба що Миколу, який оце стоїть і, не маючи роботи, бовкає нісенітниці. Потім вони ще трохи позгадували вчорашню гру київського "Динамо" і гол Мілевського, домовилися, що завтра підуть на півдня купатися — тільки, щоб небо не завередувало дощем! — і розійшлися.

2

Купатися вони пішли. На півдня. Але потім Кость наступних півдня думав.

Його мама працює вчителькою молодших класів. Батько — шофер таксі. Він також вчився разом із мамою, але на фізкультурному факультеті. Тато був атлетом — метальником молота. Але колись не виграв престижне змагання, і ще дотепер згадує про несправедливість суддів. Мовляв, треба було так, щоб виграв інший. Кость не розумів цього: хто далі кине, той і виграв. Але на цей залізний аргумент тато лише скрушно махав рукою. Потім, коли народився Кость, а відтак молодша на два роки сестричка Діана (яке чудернацьке ім'я вибрали їй батьки, хіба ні? Та і його ім'я не найліпше, але нічого, вже звук, а колись діти дражнилися: "Костик-хвостик"), тато покинув роботу вчителя фізкультури, їздив кудись за кордон, але не на екскурсії, а працювати. Потім вони побудували хату і купили меблі. Костик пам'ятає навіть, як допомагав носити воду для різних розчинів, якими скріплюється цегла, а сестричка бігала у магазин за хлібом, бо дядьки мали величезний апетит. Кожен дядько, що будував хату, їв стільки, як його однокласники, разом узяті.

Але він тоді подумав: "А чого з тих країн, куди їхав тато заробити грошей, ніхто не їде працювати до нас, в Україну, у Старомихайлівку? Хіба тут нема роботи для дорослих?" Коли питав про це тата або маму, вони лише усміхалися, але якось сумно і болісно. Відтоді Кость зрозумів,

що усмішка може бути і сумною. Але він так ніколи не буде сміятися, бо сміються лише щасливі — і нема чого прикидатися, коли тобі сумно. Сум — для плачу, радість — для сміху. Отак!

А сьогодні, коли вони купалися, Едик, батько якого працює якимось директором, сказав, що Костеві родичі бідні, бо він не має навіть мобільного. Кость дав Едикові щигля. І вони почали битися, доки їх не розвели хлопці.

Його щоки палали від ляпасів упереміш із ударами кулаком.

Але й Едикові дісталось, хоча він ходить на секцію джіу-джитсу. "Батьки оплачують, батьки оплачують!" — перекривляв "секційника" хлопець. Хай там як, а купання було зіпсоване...

Але потім Кость, як ми вже сказали, наступних півдня думав. А увечері, коли тато прийшов із роботи, попросив, щоб той записав його з вересня на секцію джіу-джитсу.

— Це, тату, як карате!

— А для чого тобі воно?

— Хочу бути спортсменом, як ти колись! — Костик обдумав, що сказати.

— Ох, сину, спорт не прогодує...

— Тату, мене прогодує! Бо я хочу жити інакше, ніж ти! — раптом випалив щось несподіване і неочікуване навіть для себе.

— Добре. Але за рік у тебе мають бути серйозні успіхи. Обіцяєш?

— Обіцяю.

Засинаючи, Кость мріяв про те, як виграє великі обласні змагання. Повернеться і надає щиглів зарозумілому Едику, від якого сьогодні йому дісталось більше. Але він нікому цього не скаже. Що б тоді про нього подумала Марійка? Що він слабак і фуфло? Кость би не витримав такого приниження. Бо насправді він сильний. А хто має силу — той непереможний...

3

Він побачив Марійку на великій шкільній "лінійці" (яка смішна назва, хіба ні? Так само можна це скупчення шкільного люду назвати "конусом" або "перпендикуляром").

Директор у новенькому костюмі й краватці вітав школярів із початком нового навчального... вони повинні добре вчитися, щоб бути гідними громадянами нашої держави... вони мають уміти (довгий перелік)... вони мусять знати і розуміти, що (знову довгий перелік)... Марійка уважно слухає... Вона ще не знає, як багато він думав про неї на канікулах... Це розпочалося наприкінці травня, коли вони проходили практику... Марійчин клас і його пололи разом якісь бур'яни... Ніхто, чесно кажучи, не хотів працювати. Але вчитель трудового навчання пообіцяв:

— Виконаєте швидко норму — будете грати у футбол!

Обіцянку зустріли криками: "Ура!" Після виконаної роботи й справді розпочався футбол. Дівчата грати не хотіли. Але дивилися. Костика більше цікавили ті, що на рік молодші — своїх він знав краще. Особливо уважно була чорнява, з витонченими рисами обличчя, мовби над її красою попрацювало кілька десятків скульпторів. Хлопець ще, вдаючи байдужість, перепитав свого друга Миколу, як, мовляв, її звати. Микола відповів, — щоправда, докинувши репліку, чому Кость так зацікавився

дівочими іменами. Кость злегка почервонів, але відмахнувся. Не було часу на балачки — треба перемогти, забити кілька голів, треба бути зараз багатонігим Мілевським!

Гра розпочалася. Костеві щастило, бо вдалося забити аж два голи. Причому один із них головою. Це був шик! А найважливіше те, що Марійка, на відміну від інших дівчат, уважно спостерігала. Її подружки розмовляли, дехто із них лузав насіння. А вона знай дивиться на поле з імпровізованими воротами — і не змигне. "Це вона на мене дивиться", — приходили до хлопцевої голови нові, ще неznані й хвилюючі думки. Матч закінчився перемогою Костикової команди — 5:3. І не забудьте, що якби не його два голи, перший та четвертий, то була би нічия.

Але йому тоді не вдалося поговорити з Марією. Ба більше! — він так і не познайомився з нею.

...Може, коли б він підійшов і сказав, що хоче познайомитися, то вона б, так холодно і напівпрезирливо, повернула свою голову богині Афродіти — і знищила би його мовчанням. Він би балакав і балакав, щось про футбол і свої два голи, про неї і школу, але Марія б мовчала. Нарешті він не знав би, що робити далі, пробував би розповісти анекдот. Але дівчина сказала б голосом, близьким до шепоту: "Я не люблю анекдотів". І він, наче герой-камікадзе, що хоче пожертвувати собою заради поневоленої Вітчизни, спитав би: "А мене любиш?" Марія глянула б на нього, уже без напівпрезирства, але так само холодно, і прошепотіла б: "Не знаю". І це "не знаю" було б початком їхньої ще напів'юної, напівдитячої любові...

...Він підійшов би, вдавано недбало процідивши, що хоче познайомитися. Але Марія, теж недбало, відповіла би, що знайомляться тоді, коли є якась потреба, а для чого, мовляв, їм знайомитися. Він щось говорив би про спільні прохідки весняним парком, про те, що надарував би їй дуже багато найкрасивіших літніх листочків, про спільні прогулянки печальними осінніми полями і спільну різдвяну зимову радість... У нього ці слова виходили б не такими прикрашеними, як на папері, і нарешті Марія відповіла б йому, що побачимо, а зараз вона не має часу, бо її чекає один

друг, старший від неї на чотири роки. Це була б відмова — і Костик пішов би, вперше зігнувшись під тягарем нерозділеної любові...

...Отже, він побачив Марійку на шкільній "лінійці". Коли святкова частина закінчилася, всі пішли до класів. Щось важливе мусив сказати кожен класний керівник. "Не буду ж я стовбичити, курям на сміх, під її 7-Б. Треба йти на річку... все обдумати... А завтра... або післязавтра — протягом наступного тижня... зустрітися і поговорити... але як?., це не так просто... може, краще фантазії... вона все одно часто зі мною в думках... Ні!.. Я зустрінуся і запрошу її на прогулянку... скажу, треба щось обговорити, типу, організувати якийсь гурток, а це робити мають хлопець і дівчина... мені порадили тебе, Марійко... Я буду сміливим... українські герої розривали себе гранатами, щоб не здатися у полон, перед тим знищивши багато радянських солдатів... А ще краще, знищивши багатьох, вирватися із кільця і залишитися живим... Вони, трохи старші від мене, були здатні на подвиг, а я хіба злякаюся з нею зустрітися? З мене би кури сміялися і їхні півні!.."

4

Розпочався навчальний рік. Одразу стільки нової роботи, стільки клопотів! Та нічого. Костик упорається з усім. Недарма він так любить читати про подвиги золотошукачів Джека Лондона і козаків Андрія Чайківського. Сьогодні він знайде дівчину під час великої перерви. Часу буде достатньо. Якщо не вдасться довго поговорити, принаймні, домовиться про зустріч.

Дзвінок! Велика перерва. Костикове серце несподівано закалатало так, мовби він відбігав два футбольні тайми без перепочинку. Ось її клас. Уперед, козаче! Або зараз, або ніколи!

Виходять його знайомі хлопці. Щось запитують. Костик відмахується: "Потім, потім..." Долоні його рук несподівано спітніли, ніби він щойно облив їх водою або вискочив із річки. Виходять кілька дівчат... Марійки

немає. Може, вона у класі? Нарешті хлопець зважується і заглядає у двері 7-Б. Її немає!

...Напевне, вона захворіла. Батьки пішли на роботу, а вона лежить удома сама і не може встати, щоб напитися води. У неї висока температура. Може, їй страшно бути самій удома, бо висока температура — майже сорок! — народила у кімнатних кутках недобрих потерчат, які приходять до хворих. Потерчата чують, кому погано — і з'являються одразу ж, щоб скористатися людською слабкістю і забрати рештки енергії...

Нарешті він, між іншим, питає одного знайомого хлопця з Марійчиного класу, де можна побачити її, бо просили щось передати. Хлопець каже, що Марійку мама відпросила якраз на цей урок, а потім вона прийде. Ось тобі, Костику, і недобрі потерчата, скручені кімнатними кутами! Ото би потішилися всі, якби знали про твої страхи! Але, звісно, ти нікому і нічого не розкажеш...

Ще один урок тривав вічність. Однорідні члени речення ("а чому не члениці або однорідні членкині?")... між ними обов'язково ставиться кома ("а чого не тире чи знак оклику?")... так, записуємо приклади... Нарешті дзвінок. Ура!

Хоча... ще невідомо, Костику, чи варто "уракувати"...

Знову добродій із 8-А опиняється біля дверей 7-Б.

У голову лізуть якісь російськомовні нісенітниці: "А і Б сиділіно трубе, А — упало, Б — пропало, кто остался на трубе?" Швидко буде дзвінок до наступного уроку. Може, пацанчик збрехав? Іде!!!

Якби Костик був головою журі конкурсу "Міс Старомихайлівка", а ще ліпше "Міс Україна", він без роздумів віддав би Марійці перше місце. Точена голова і шия, якесь особливе, якесь його лице, ніби він бачив цей

лик Мадонни-Марії у глибоких снах, ніби Марійка не з їхньої, Старомихайлівської середньої школи № 2, а звідкись іздалеку, з якого-небудь Львова, Києва чи Харкова...

— Марійко, привіт!

— Привіт! — захекавшись, скосила дівчина погляд на Костя.

— Я хотів з тобою поговорити... Але не тут, — хлопець не чув сам себе.

— А про що?

— Про любов! — раптом випалив Кость.

Марійка уважно глянула на нього, неначе все на світі стало моє: лани, гаї, сади[1] — і, нічого не відповівши, швидко зачинила за собою масивні двері 7-Б. Розпочинався наступний урок.

5

Слід сказати, що вона теж запам'ятала Костя після тієї практики. Але не через те, що він тоді забив два голи, якими так пишався. Дівчина звернула увагу на його обличчя. Воно світилося. Вона ще тоді подумала: дивно, мовляв, звідки в окремих людей береться ізсередини ця підсвітка, наче у них в животі або в голові високовольтна лампочка? Може, треба фізику краще вчити?

Фізики Марійка не любила, вважаючи її чоловічим предметом. Після того вона згадувала Костя декілька разів. Може, навіть і декілька десятків, хтозна? Адже ми насправді не можемо, як обліковці, підрахувати, настільки часто думаємо про тих чи он тих людей. Ми лише знаємо, що про одних думаємо більше, про інших — менше, а про багатьох не думаємо зовсім...

Приміром, у пластунському таборі, коли хлопці грали футбол, перед Марійкою кілька разів стояло Костеве обличчя: так виразно, мовби він був десь поруч. "Ось він зараз би краще зіграв, ніж Ігор". Одного разу Кость навіть снівся їй.

...Вона пішла на якісь танці. Це місто велике — і вона тут уперше. Її ніхто не запрошував, просто шалено захотілося танцювати. Великий зал із незнайомими обличчями. З ким же вона танцюватиме? Ані однокласників, ані знайомих пластунів чи пластунок... І ще — це ж треба такої халепи! — вона десь загубила свою ліву туфельку.

Тепер доведеться повертатися туди, де вона зараз тимчасово мешкає. Музика грає, пари кружляють у вальсі. Ніхто не звертає уваги на бідолашну дівчину. їй хочеться плакати. І тут... до неї підходить Кость, гарний такий, у темно-синьому костюмі з метеликом — і вручає їй загублену туфельку. Сміється, запрошує до танцю і...

Далі сон закінчився. Або Марійка не пам'ятала його. Або запам'ятала лише те, що хотілося. Хай там як, а цей сон належав до незабутніх. Вона нікому не розповіла про нього. Напевне, тому що такий сон був уперше.

Марійка була доброю спортсменкою. Приміром, у висоту стрибала один метр із солідним хвостиком, що коливався залежно від погоди, її настрою і фізичного стану. Загалом вона любила стрибати, бігати, навіть грати у футбол. І це було найпершою причиною того, чому вона так уважно спостерігала за матчем тоді ще 7-А і 6-Б. Через те побут у пластунському таборі їй сподобався. Певна жорсткість дисципліни, вечірні вогнища, патріотичні пісні з ліричним присмаком: "Наплічники готові, прощай, моє дівча", а не різні солов'їно-калинові сентименти. Хоч і проти них вона нічого не мала, але все ж уважала, що такі пісні більше пасують її батькам і дідусям із бабусями...

Марійчин батько часто їздив у Росію, але не на екскурсії, а на заробітки. У Марійки ще була на три роки молодша сестричка — і тато

казав, що треба дочок поставити на ноги. Дівчина знала, що ці слова слід розуміти не буквально. Адже вона міцно стоїть на ногах, її ноги треновані і сильні. І взагалі, вона би хотіла стати спортсменкою. Кілька разів казала про це батькам, але вони чомусь без захоплення сприймали такий вибір. Тато лише віджартовувався: побачимо, мовляв, після твого заміжжя (Марійка постійно червоніла, коли чула це загадкове слово), чи не перехочеться тобі. А мама взагалі два рази навіть накричала на неї: "Звідки ми тобі наберемо грошей на спортивні секції? Звідки наберемо грошей?"

Дивні ті дорослі. Чому вони так часто думають про гроші? Сказав же Господь: "Будьте, як птахи небесні, що не сіють і не жнуть". Хіба людина не може себе прогодувати? Чому тато не працює на своїй землі? Хіба у нас тут мало роботи? Цілі заводи і фабрики стоять запустілими і покриваються товстою і лінивою травою. Ні, вона ніколи не зможе збагнути цього дивного світу дорослих...

6

Але Костик не пам'ятав, що робилося на тому уроці. Він навіть забув, чи це була англійська мова, чи, приміром, алгебра.

Чому вона нічого не відповіла? Це добре чи погано? Чи наполовину добре, а наполовину зле? Кого спитати? Хлопців? Може, тата чи маму?

Після коротких роздумів він вирішив нікого про це не питати і нікому не розповідати. Судить самі: хлопці почнуть сміятися і "підколювати", а тато чи мама... Може бути вибух зараз непотрібного для нього моралізаторства; "Уроки краще б учив, ти ще малий, щоб про таке думати". Ні-ні, це, попри всю любов до батьків, йому вислуховувати буде нецікаво. Може, вона злякалася? Або це було надто несподівано?

Цікаво, як би ти зреагував, Костику, якби до тебе під час однієї прекрасної перерви підбігла якась однокласниця чи трохи молодша

школярка (бо старша, будемо реалістами, навряд чи таке зробить, старшокласниці люблять тих хлопців, які вже позакінчували школу, а може, і стали солдатами чи єфрейторами) і сказала, що хоче поговорити про любов. Напевне ж, у перші секунди ти б не знав, що відповісти, чи не так? Марійка також не знала... Але що мав би означати той її погляд? Це всі жінки, навіть такт маленькі, як вона, так пронизливо дивляться, коли з ними починають розмову про кохання? Але той її погляд, як мимолітний позирк князівни, був надто прихильним до тебе, хлопче... Утім, як це можна знати запевне?

...Може, то був погляд безмежного здивування. Так дивилася колись селянська дочка Настя Нагрівна, коли дізналася, що її коханий Ярослав не є головним конюхом князівських стаєнь, за якого спочатку видавав себе, а князем Ярославом Осьмомислом — і в тому погляді було навіть більше, ніж здивування чи передчуття своєї трагічної долі, бо вона любила хлопця Ярослава і водномить зрозуміла, що любити одруженого князя їй не дозволять, незважаючи на його кохання до неї. Бо вона замахнулася на олюднення ролі богоподібного ідола, яким князя хотіли бачити посполиті...

...Може, то був погляд безмежного суму. Може, Марійка має якогось старшого хлопця — і їй стало на якусь хвилю шкода Костика і його перших любовних страждань? І вона теж нікому про це не розповість і поволі забуде. Лише колись, через багато-багато років, вона згадає хлопчика Костя, що став відомим на всю країну, і гірко заплаче біля свого подружнього ложа...

...Може, то був погляд безмежної радості. Бо Марійка теж ціле літо чекала на його слова і здогадувалася, хто телефонував до неї, хоча навряд чим тато, який якраз тоді короткочасно був удома, не забув про Костів дзвінок. Може, вона так само і думала про нього, і сумнівалася, і той погляд замежевої радості лише засвідчив її найоптимістичніші мрії. Бо ніхто не знає достеменно і не може стовідсотково пояснити, чому ми закохуємося саме в ту людину, а не в іншу...

Словом, Костикові роздуми нічого не прояснили. Десь із-під глибоких проваль його єства повільно наростала тривога.

7

А шкільні будні текли як зазвичай: іноді цікавіше, деколи надто сіро. Адже вчителі також різні, бо Господь навіть дерева у лісі створив неоднаковими. Одні цікавіше розповідають премудрощі власного предмету, інші — так, мовби несуть важкий мішок цегли чи цементу. Вони гадають, що учні не знають про це. Але то чергова вчительська ілюзія. Зрештою, завжди є чіткий проявник: якщо вчителя діти люблять, то зазвичай усе гаразд із його предметом. І навпаки... Інша справа, що і в педагогів, і в школярів вистачає власних турбот, щоб не зосереджуватися на тонкощах стосунків...

Сьогодні Кость не підготував уроки. І — це ж треба! — географічка спитала саме його. Він щось довго бурмотів, пробував відповідати. Але це виглядало настільки жалюгідно, що хлопець нарешті здався:

— Я не вчив на сьогодні.

— Чому? — голос учительки був наддивовижно спокійний.

— Бо не міг.

— Сідай.

Кость чекав незадовільної оцінки. Натомість Галина Дмитрівна лише попросила його підготувати урок наступного разу. І все: жодних настановчих реплік, ніякого моралізаторства. Таке враження, що ця молода пані, наче досвідчений сибірський шаман, зрозуміла, що Костянтин Онишкевич, учень 8-А, сказав правду.

Бо він справді не міг підготувати уроки. Адже вчора, майже випадково (?), у коридорі наткнувся на Марійку. Вона зупинилася і мовчала.

— Марійко, підемо сьогодні після уроків трохи прогулятися? — його голос належав комусь відчайдушнішому, схованому всередині звичайного Костика.

— Я сьогодні не зможу, — Марійка вперше зверталася саме до нього.

— А завтра зможеш? — у хлопцевому голосі (бо він не актор і не блазень) виразно залунали нотки розпачу.

— Завтра зможу...

— То що, завтра. о 15.00 біля входу до парку?

— Добре... Я побігла — і Марійка прожогом кинулася кудись убік.

А тепер скажіть, чи ви б, опинившись на Костиковому місці, підготували географію для завтрашнього уроку? Отож...

8

Якраз сьогодні мав відбутися важливий футбольний матч між восьмикласниками-А і восьмикласниками-Б. Починають о 16.00. Без Костика "ашники" навіть не уявляли цього поєдинку. Але він сказав, що, можливо, прийде на другий тайм. А може, і взагалі не прийде. Як? Чому? Хіба він не знав про цю гру? Які справи можуть бути важливішими від неї? Треба прийти вчасно! Інакше його можуть узагалі виключити з команди за таку товстелезну свиню, що він підсовує хлопцям! Але переважно безконфліктний Кость цього разу був непохитним.

Здається, що до 15.00 проминуло від ранку (ви ще спитайте, як йому спалося, чи то б пак, тривожно дрімалося: але ні — ліпше не питайте, бо легко здогадатися) не кілька годин, а три-чотири місяці. Час тягнувся так довго, що навіть невдала відповідь з географії була суперподією. Бо вона пришвидшила це часове випадання, цю замороженість.

...Немовби підійшов до Костикового часу лікар-анестезіолог, що робить знеболювальні уколи перед операцією. "Так, часе, зараз будемо робити тобі невеличкий заштрик. Ану давай свою руку, часе. Так, молодець. Тепер, часе, станеш на кілька годин повільним, наче ведмедик у барлозі". І час застиг, щоб розбудитися близько 15.00. Усе, часе, прокидайся!..

Вхід до парку був начебто таким, як завжди. Але Костикові він видавався якимось урочистішим і значимішим. Пожовкле листя нагадувало якісь святкові дитячі радощі. Усе було так само — і все було іншим.

Минулого року батьки подарували йому на день народження годинника. Він дуже тішився цим фактом дорослості.

Але ліпше би сьогодні було забути свого часоміра удома...

Минуло п'ять хвилин... десять...

Марійки не було.

...Може, вона сидить, ув'язнена батьками в їхньому домашньому підвалі. Її тато, дізнавшись про Костика, сухо сказав: "Нікуди не підеш. Тобі ще рано ходити на побачення. Вчи у підвалі уроки". А може, вона лише здурила його, що прийде? І зараз регоче з подружками, також поглядаючи на годинника. Може, вона десь тут, неподалік, сховалася і спостерігає за тим, як болісно Костик терзає очима секундну стрілку? А може, щось трапилося?..

П'ятнадцять хвилин... Вона вже не прийде! Чому він посварився з хлопцями? Бо за двома зайцями поженешся — то не впіймаєш жодного. Треба чалапати тепер, Костику, додому. Або на футбол. Або куди очі дивляться. Або у ліс. Бо він не здатен зараз думати ні про голи, ні про команду "бешників". Двадцять... Іди геть, наш нещасний Ромео, скільки можна чекати?..

І коли хлопець уже збирався чвалати звідсіля, він побачив фігурку Марійки, що прудко й захекано наближалася. Господи, якими швидкими можуть бути переходи від смутку до радощів!

9

А Марійка теж хвилювалася. Невідомо чому, але вона погано спала вночі. Снилися сірі вовки, що дзьобають, разом із білими голубами, якісь зернятка у парку. Так-так, саме у тому парку, де завтра...

А може, він просто хоче розпитати про пластунів? Або спортивне багатоборство? Хлопців нелегко зрозуміти, особливо, коли вони майже твої ровесники...

І раптом на уроках Марійка з жахом подумала, що вона забула свою косметичку. Заняття у їхньому класі закінчилися о 14.15. Дівчата хотіли, щоб Марійка залишилася прибирати клас, але вона навідріз відмовила. Вчора, завтра, після дощичу в четвер, на Марсі, де тихо цвітуть черешні або їхні привиди — лише не сьогодні!

Треба було прожогом летіти додому. Шкода, що вона не знає Костикового мобільного — попередила б, що запізниться. Бо вона пластунка і мусить бути точною. Але без косметички не піде. Бо кожна дівчина — це маленька жінка і повинна виглядати красиво. Тим паче, що вона сьогодні йде на... побачення. Треба спішити! Ой! Уже 15.07. На щастя, їхнє містечко маленьке і парк близько, але якщо...

...Він образиться, що вона не прийшла вчасно, і піде геть. Вона простовбичить біля входу півгодини і заплаче... А потім ніколи не пробачить собі, що запізнилася на свою, першу в житті, серйозну зустріч. Він побачить її у школі — і пройде мимо, навіть не кивнувши. А коли вона через тиждень не витримає і першою підійде, то він, напіврозвернувшись, холодно скаже: "Я вас не пам'ятаю. Яке побачення? Я ніколи не ходив на побачення з вами. Ви мене з кимось сплутали". І все. Це буде кінець, хоча навіть не було початку...

Ох, Марійко, надивилася ти багатоповерхових, чи то пак, багатосерійних мильних "опер"...

Вона всю дорогу від дому до парку бігла. Але про це ніхто не повинен знати. Особливо він. Хоч би він був! Хоч би він був, був, — ув, —в. Є!

Бо це дорослі поволі стають нещирими, і коли їм боляче, запевняють інших, що їм весело, а коли їм весело, дурять інших, що вони, бачите, печальні, бо їх догризає біль під правою лопаткою або доля безпритульних у республіці Буркіна-Фасо...

10

— Привіт!

— Я вже хотів іти геть, думав, ти не прийдеш...

— Вибач, я не хотіла спізнитися...

— Нічого. Пусте.

Запала ніякова мовчанка. Костеві було дуже соромно, бо він теж іноді дивився серіали (звідки йому було знати, як і Марійці, що багато цих безкінечних солодкавих і прикрашених підробок справжнього життя показують у психіатричних лікарнях для полегшення стану тривоги і

болю хворих), тож знав, що чоловік завжди повинен розважити жінку набором анекдотів чи смішних історій (звідки йому було знати, що ніяких стереотипів не існує — і якщо люди мають великий взаємний інтерес, то часто перша зустріч проходить, м'яко кажучи, своєрідно).

Урешті Кость і Марійка зачепилися за якісь слова і шкільні пригоди, обговорення спільних учителів. Костеві здавалося, що йому слід одразу розповісти, що він багато про неї думав, як він хвилювався. Марійка теж хотіла говорити на цю тему, але щось стримувало її (звідки їм двом було знати — це ж перше побачення в їхньому житті — що, незалежно від того, про що говориться, вони вже цим соромом і цією стриманістю скажуть більше, ніж сотнями книжкових і патетичних фраз).

Пішли їсти морозиво. ("Футбол уже давно закінчився, хлопці мене так і не дочекалися"). Розходитися не хотілося, мовби всередині дівчини і хлопця якийсь пустотливий чаклун заклав два мініатюрних магнітики.

...І ці магнітики мають магічну дію, як і всякі незримі амулети для закоханих. Бо ніхто не може достеменно знати, у якому віці приходять перші почуття. Їхню справжність чи підробку можна інтуїтивно розрізнити лише магією віртуального амулету або її відсутністю. Нема магії — нема кохання. А якщо вона є, то нехай би навіть закохані мовчали протягом усіх своїх зустрічей (а як спілкуються глухонімі?

Вони теж закохуються!), це не матиме майже ніякого значення. Бо амулет Амура уже почав окреслювати навколо нової пари своє дивовижне — як силою, так і крихкістю — коло...

Але вони не думали про жодні магнітики! Бо там, де починаються думки, щезає суть. Після морозива Марійка і Кость довго походжали парком. Так довго, що дерева почали поволі важчати, готуючись до нічного сну. Шурхотіло під ногами жовте листя.

Почали поволі підкрадатися сутінки, мовби натякаючи, що існує світ поза ними. Раптом Кость сказав:

— Я би хотів, щоб так було завжди...

— Як, Костику? — перепитала вона схвильованим голосом.

— Як сьогодні... Щоб завжди було морозиво, листя під ногами і парк навколо нас. І... найголовніше...

— Що?

— Щоб завжди була ти! — нарешті видавив, чомусь лякаючись своїх слів.

— А куди ж я подінуся?..

— Ні, ти не зрозуміла... Щоб ти завжди була поруч зі мною...

Марійка почервоніла. Але, на щастя, сутінки буди вже надто густими. Та й Кость промовляв ці слова, соромлячись глянути на дівчину.

Він провів її додому. Під під'їздом майже не стояли, бо вже було пізно. Домовилися, що днями зустрінуться знову. А на шкільній перерві можна буде уточнити деталі.

11

Але Марійчина мама мала іншу думку про її несподівано довге зникнення. Батько якраз два дні перед тим у чергове поїхав на заробітки. А мамі саме сьогодні треба було, щоб дівчина допомогла їй попрацювати на їхньому невеличкому городику. Не забудьте, що наші події відбуваються у містечку, де багато людей мають дрібні земельні

ділянки. І ця земельна ділянка увечері стала предметом роздратованих материних моралей:

— І скажи мені, де ти пропадала? Я спеціально відпросилася з роботи, щоб ми трохи покопали картоплі!

— Ма, але ж ти нічого мені не казала зранку...

— Я не знала, чи вдасться відпроситися... дзвонила кілька разів додому, але ніхто не брав трубки! Де ти була, скажи мені?! — материний голос набрав погрозливих ноток.

— Гуляла зі Світланою і Ліною...

— Так довго? Ось я зараз передзвоню до Світланиних батьків і спитаю!

Овва! Такого ще не було, аби мама не довіряла Марійці. Може, вона відчула перший обман? Але Марійка на цей раз не змогла сказати мамі правди, хоч би їй прищемлювали пальці у двері.

А мама все ж вирішила перевірити... уперше в житті (ох, ця материнська інтуїція; ліпше би вона цього разу дрімала...)...виявилось, що Світлана була вдома...

Марійка сказала, що просто собі ходила парком і думала. Мама, здається, не повірила:

— Тобі ще рано дівувати!

— Що це означає, мамо?

— Це означає волочитися з ким попало! Ось що це означає! —
Марина Кирилівна була непохитною, захищаючи дуже своєрідні моральні цінності і заборони власного покоління...

— Мамо, як ти можеш?!

— А чому ти мене обдурила?

І цей аргумент було неможливо спростувати. Але Марійка образилася — і не розмовляла з матір'ю два дні. Бо вона теж мала характер, а не купу різнобарвного ганчір'я, що хоче всім догодити і всім сподобатися.

Думки про Костя виринали мимовільно. Вона навіть раніше не підозрювала, що можна про когось думати, навіть коли цього не бажаєш. Вона ще багато речей не підозрювала...

Учора не бачила його в школі. Звідкись у голові взялася фраза з пісні, яку вона чула у таборі від старших пластунів: "Чогось мені чудно, чогось мені дивно, вже мого милого третій день не видно". Думки чинили закономірний опір: "Чому це милого? Через те, що зустрілися і посмакували морозивом? Хай іще трохи поговорили. Але чому трохи? Нам не хотілося розходитися. Якби не сказала, що вже час додому, то Костик ходив би зі мною всю ніч... А може, йому не було що робити тоді? Не було якогось футболу чи інших справ? Бо вчора і сьогодні я не бачила його у школі, хоча так хотілося... Ми навіть не домовилися про наступну зустріч. Мені було соромно про це казати першою, а він чи то забув, чи... Що "чи"? Я не знаю. Ще й з мамою посварилася..."

12

Йолки-палки, це ж треба! Тоді, коли бачився з Марійкою, хлопці з мого класу програли 1:4! Матч справді був відповідальний, *бо це чемпіонат школи... Ба більше! — вони звинуватили у програві — кого б ви думали? Угадайте з трьох разів. Так, суддю... Неправильно. Силу іншої

команди... Вони це визнають лише наполовину. Свою недостатню майстерність і волю до перемоги... Вони цього ніколи не визнають! Вони звинуватили... мене. Типу, ти ж у нас найліпший нападник, ми мали моменти... ти б обов'язково забив... ще й Василь, наш воротар, зіграв той матч дуже погано, типу, два м'ячі на його совісті... але все через тебе... ми думали, що ти підіспиєш у другому таймі... після першого була нічия 1:1... ми провалилися потім, коли ти не прийшов... підвів команду...

Я огризався, сварився, але... Може, хлопці кажуть справедливо? Я міг перенести зустріч на інший день— і все би було чики-чики! А тепер... Вони зі мною говорять крізь зуби, а післязавтра матч із 9-А. Навіть Микола, мій найкращий друг, сказав, мовляв, ти ще на цю гру не прийди, скажи, що у тебе знову невідкладні справи, давай, Костику, не приходь, що нам втрачати!

І я... я боюся зустрітися до матчу з Марійкою. Ану ж вона запропонує зустрітися якраз у день матчу. Я не зможу відмовитися, не зможу їй нічого пояснити, бо дівчата мало петрають у футбольних справах. Через те не шукаю її. Хай уже після матчу... Гра має відбутися завтра...

Дзінь-дзінь! Кость вибіг на перерву. Біля дверей його класу поволі прогулювалася... Марійка:

— Привіт!

— Привіт!

— Чого не заходив за мною, щось трапилося?

— Нічого, просто так склалося...

— Може, зустрінемося завтра? — випалила, почервонівши до кінчиків вух, дівчина, якій було надто самотньо, тим паче що вона и далі не розмовляла з мамою.

— Марійко, я завтра не зможу!

— Тоді сьогодні, — Марійка була подібною на кумачевий стяг радянського часу.

— І сьогодні ні... — прошепотів Костик. — Бо тренування. Хлопці мене прибіють. Завтра дуже відповідальна гра...

— Ось як! — на очі дівчини навернулося кілька сльозин.

— Може, післязавтра? Післязавтра! — радісно вигукнув наш горе-футболіст.

— Ні. Післязавтра я не зможу. Па-па!

Отетерілий Кость пробував щось пояснити. Але дівчина вже не слухала. Вона розвернулася на всі 180 градусів і побігла. Костик побіг за нею, але Марійка вже зникла у якомусь із шкільних лабіринтів...

13

— Ось так! Я посварилася через нього з мамою, а він... він (несподівана і перша образа стискала дівчині горло). Я сама його знайшла... хоча десять разів казала собі... не шукай, не шукай... Якщо ти йому потрібна, він сам тебе знайде... Але він такий гарний... таке чорне, із синюватим відтінком, волосся., такі карі-карі, такі мої очі... Мені було дуже самотньо і чомусь страшно... і я не витримала... а куди я ще мала піти?.. Дівчатам із мого класу поскаржитися?.. О, вони би поспівчували, сказали би, типу, що "всі вони такі", вони це чують від своїх матерів, може, не від усіх, але чують... А потім би скалили зуби по куточках... "А ти чула, чула новину?" — і дівчина, перекрививши голос однієї приятельки, аж несподівано засміялася. А він... що трапилося? Нехай, завтра футбол, я можу це зрозуміти... Але сьогодні! Може, він має іншу подружку? Про футбол можна сказати... Він дурить мене...

Марійка заплакала. Вона чула одного разу зі своєї кімнати, як сварилися батьки. І мама, плачучи, казала татові майже те саме: "Може, ти когось маєш на заробітках? Ти дуриш, дуриш мене!" Раптом стало дуже шкода. Мами і себе.

Коли мама прийшла з роботи, Марійка плакала. Мама спитала:

— Що трапилося?

І тут Марійку прорвало. Вона просила пробачення, що сказала мамі неправду. І розповіла про Костика, про те, як довго тоді були у парку.

— Чому так швидко линув час, мамо?

На превелике здивування дівчини, мама не дорікала їй за Костя, лише просила бути обережнішою, і головне — завжди казати правду. Мама і дочка довго шепотіли щось на канапі, — може, мама розповідала їй уперше про свої дівочі роки, може, мріяли про Марійчине майбутнє. Хай там як, та мама і дочка незчулися, як заснули...

...Дівчині снилося велике поле. На ньому ходять чоловіки у халатах різної форми і різного кольору. І жінки, і дівчата відсутні. Усі чоловіки молоді, хоча є кілька трохи старших. Більша половина із них залицяється до Марійки. Вона очима шукає Костика. Але його ніде нема...

14

А Кость був, але не у віртуальних світах, які підсовує нам усім, а не лише Марійці, вишуканий розум сновидця. Цей сновидець захований у кожному з нас, він відгадує наші денні переживання чи приховані бажання, посилаючи нам уночі зашифровані й неприкрашені картинки нас справжніх, без прикрас і гриму.

...Але повертаємося до Костика. Коли дівчина побігла, його охопив спонтанний розпач. Спершу він кинувся за Марією, але її ніде не було. Потім зупинився. Як же так? Як можна на рівному місці посваритися двом таким небайдужим одне до іншого? (Він ще не знав про те, що якраз таким посваритися найлегше). Як можна так не розуміти іншого? (У майбутньому, коли Кость стане відомим... — але цур, це вже тема іншої книжки! — він збагне всі корені і крони людського непорозуміння і нерозуміння). Чому він так переживає і тужить? Що з ним таке? (Зараз ти ще не можеш знайти відповіді, хлопче).

Треба думати логічно, без емоцій. Якщо я піду викликати Марійку з уроку, щоб пояснити, чого не можу, то... з мене буде сміятися півшколи... скажуть хлопці, що я бабій і спідничник... та й дівчата можуть таке сказати... А чому вона не слухала те, що я казав? Кожне слово було правдою! Чи дівчата сприймають пояснення хлопців навпаки?

Костика розбирала лють упереміш із образою. Якби вона знала, скільки я тоді натерпівся від хлопців! Але ж я би їй про це не сказав ані слова! Не буду її шукати! Не буду! Подумаєш, велика цяця!.. Костиковим лицем скотилося кілька сльозин. Щоб ви знали, дівчатка, що чоловіки теж плачуть!..

...Уночі снилося, що він летить у літаку, в якого раптом починають відвалюватися крила. Зараз буде аварія! Літак летить над землею, але це достатньо високо, щоб... Костик дивиться у віконечко і бачить Марійку, яка стоїть унизу і кличе його до себе. Вона махає руками і сміється. Вона кричить: "Костю! Я люблю тебе!" Він умить забуває всі образи, дістає парашут. Розбиває віконечко кулаком, розкриває парашут і летить до неї. Раптом парашут...

Кость прокидається. Такі horror-сни провідали його вперше.

Ледве відсидів уроки. Постійно думав про Марійку, сон і трохи про післяобідній матч. Із географії таки отримав сьогодні двійку. Це заслужено, адже минулого разу обіцяв Галині Дмитрівні, що підготує урок, але... А ви би вивчили географію на Костиковому місці? Дуже було б цікаво послухати вашу відповідь...

Нарешті уроки закінчилися. Кость знову обдурив учительку географії (може, тому, що вона така добра до нього?) і не дав щоденник на оцінку. Потім, потім думати про це все. Якось викрутиться, а зараз — футбол. Уся увага до м'яча і поля, вся увага до поля і м'яча, вся увага до...

Такі медитації (хоч Кость і не знав цього премудрого слова) завжди допомагали йому зосередитися. Але не сьогодні. Якийсь мандраж невідомого походження вільно бродив хлопцевим тілом. Чи душею?

Глядачів було небагато. Костик знічев'я скосив погляд у їхній бік — і раптом у другому ряду побачив Марійку. Радість заповонила всі частинки його єства, відганяючи, немов добра фея, все попереднє дратівливе хвилювання. Вона прийшла! Вона є! Раптом відчув себе спокійним, мов вільна весняна трава. Матч розпочався.

Треба зіграти якнайкраще. Забити кілька голів. Робити чудеса "обмотки" дев'ятаків. Якнайкраще, якнайкраще.

Уже в першому таймі Кость відчув, що сьогодні не його день. Хлопці з тієї команди відбирали м'яч, по воротах ударив лише раз, влучивши просто в їхнього bramкаря. Тайм закінчився нульовою нічиєю — переважно завдяки їхньому воротареві, який сьогодні творив чудеса. "Може, він теж любить Марійку?" — промайнуло у хлопцевій голові.

На початку другого тайму команда 9-А нарешті забила їм гол. До речі, у першому таймі наш воротар такі брав! Через п'ятнадцять хвилин Костеві вдалося обігнати захисника і увірватися в штрафну. Вихід сам на сам! І тут він відчув дикий біль у нозі... він на газоні... Біля нього купка

хлопців... Нога розпухає... Костеві допомогли вийти за межі поля... заміна. Краєчком ока він спостеріг, як Миколка забив пенальті. Пенальті такою дорогою ціною, пенальті, яке заробив виключно Кость.

Але що таке? Вчитель фізкультури наполягає, що Костика слід відвезти в лікарню. До нього доносяться крізь ватяні вуха і таку ж голову уривки фраз учителя і навіть тренера команди суперників: "Може бути перелом... Тріщина... Або надрив зв'язок". Що це все значить? Костик бачить, що до краєчка поля під'їхала якась машина. Невже швидка? Але раптом усе затуляє й заспокоює стурбоване і поблідле лице Марійки, яка схиляється над хлопцем, щось шепочучи і примовляючи...

16

Лікарня. Коли б йому зранку сказали, що надвечір він потрапить до шпиталю, Костик би лише розсміявся. Але зараз не до сміху. Біля нього мама і тато. Допомагають зробити рентген. Костик лише за допомогою тата заліз на велику рентгенівську канапу, втикану незрозумілими лампами. Назад у палату. Виявляється, що він потрапив у травматологічне відділення Старомихайлівської районної лікарні. Ось такі пироги...

Щось шепчеться батько з лікарем, кудись виходять двоє на кілька хвилин, потім повертаються. Лікар у значно кращому настрої:

— Що, козаче, хочеш грати у футбол?

— Хочу, — ледь прошепотів Костик.

— Молодець. Адже характер людини і її ріст як особистості часто формується саме у неприємних ситуаціях. Бо коли ми будемо сидіти біля маминої спідниці до закінчення школи, то який же з нас буде боєць? Чи не так, хлопці?

Прибіг Миколка. Супер! Їхня команда зуміла перебудувати хід матчу і виграти 2:1! Микола забив вирішальний гол на 83-й хвилині. Дев'ятачки тиснули, але Сергій, їхній воротар, витягнув м'яч практично з дев'ятки, причому "мертвий" м'яч. Шовковський!

— Костику, ти не переживай, я після того, як забив, також потягнув Ярему по нозі. Хоч він і без того був переляканий — і клявся, що не хотів тебе травмувати, що так вийшло...

— Якби не хотів, то не бив би мене по нозі у штрафному... М'яч же був попереду... — Костик болісно махнув рукою.

— Нічого, не переживай, — невміло втішав хлопця його найкращий друг. — Завтра ми прийдемо. Що тобі принести?

— Нічого не треба... — а подумки: "Приведіть Марійку, ось кого б я хотів найбільше бачити".

Нарешті тато і Микола пішли. Костикові наклали гіпс.

Лікар сказав, що перелому, на щастя, немає, але він підозрює розрив зв'язок. Операції поки що робити не треба:

— Будемо займатися консервативним лікуванням.

Що таке "консервативне" лікування? Це без операції? Нога у гіпсі, як у консерві? Чому він сказав "поки що"?

Дуже пекла і свербіла нога під гіпсом, ще й права, "футбольна". Лікар, до речі, кинув мимохідь, мовляв, на рік забудь про футбол. Як це можливо, шановний Айболите? Навколо сновигали на милицях або лежали хворі різного віку. Переважно всі були оковані гіпсом. Один хлопець, із яким Кость розговорився, лежав уже місяць у якихось залізяках. "Це апарат Єлізарова", — охоче пояснив.

У палаті було сперте і важке повітря. Мама залишилася цілу ніч сидіти біля Костя.

...Снилося, що він грає у футбол із командою дівчат. Один супроти п'ятьох. Марійка обмотує його і забиває гол у лівий нижній кут воріт. Удар настільки сильний, що сітка дрижить, як Костикове серце. Він одночасно воротар і гравець. Команда дівчат сміється, а Марійка найдужче. Він виймає м'яча із сітки і раптом западається кудись у підземелля. Там нема води, нема сонця, лише кілька мініатюрних світлячків. Костика починають обступати якісь чорні собаки і...

— Мамо! — здається, він востаннє кликав уві сні маму ще дуже маленьким.

— Сину, я тут. Заспокойся. Тобі щось погане приснилося, бо ти весь спітнів.

Костик знову забувся важким сном. На цей раз без сновидінь, які майже завжди безпомилково вказують, що з нами відбувається насправді. Кажучи іншими словами, той, хто правильно пояснює власні сни, за бажання й волі до самовдосконалення, може багато досягнути.

17

Марійка прийшла на матч, хоча йти не хотілося, мовби всередині неї влаштували непримирний двобій два різні "Я".

Одне "Я" було горде і невблаганне: він не захотів з нею зустрітися, вона перша про це попросила, ні, ви уявляєте, дівчина попросила перша, а він почав лепетати про якийсь футбол? Мене вже кілька хлопців благали про зустріч, але мені вони не подобалися і я відмовляла, два з них були навіть старшими. Та хто він такий, зрештою? Не хочу його більше бачити! Отак!

Інше "Я" було значно милосерднішим. А ти слухала його до кінця? Може, він справді не міг? Він просив тебе: "Зустрінемося післязавтра". Якби у нього була інша подруга, то він би і не згадував про післязавтра. Він біг за тобою, але ти завернула у відчинені двері якогось молодшого класу. Ти сховалася від нього, бо ти проводила перший поєдинок, а не хотіла з'ясувати правду. Гордість тебе загризла, Марійко, гордість...

Урешті-решт друге "Я" переважило. Марійка пішла на матч. Коли вона побачила Костика, то одразу забула про свої вагання. Він так глянув на неї, так докірливо й сумно... І дівчина інтуїтивно збагнула, що він не буде плакати біля її кофтинки, як би йому не було важко. Він не скаже нічого. Тобі самій треба здогадатися.

А коли Костик упав у штрафній, і навколо нього зібралася купка людей, вона ледь не втратила свідомість.

Боже! Може, він помер? Тільки не це! Я ніколи вже не скажу йому кривого слова, тільки щоб усе було добре!

Сидіти вона не могла. Вибігла на поле. Костик побачив її, але нічого не сказав. Він не знав, що дівчина безперестанку шепотіла: "Отче наш, ти, що є на землі... і прости нам провини наші, як і ми прощаємо боржникам нашим...".

Костика забрали до лікарні. Мама не знала своєї дочки. Або не знала такою. Марійка спершу плакала, а потім побігла до лікарні. До Костика її не пускали. Окрім того, там були його батьки, і їй якось соромно... Але дівчина розпитала медсестер усе, що вони могли знати про хворобу нового хворого Костя Онишкевича. Це трохи заспокоїло.

Ноги самі понесли Марійку до парку. І вона довго блукала ним. Жовте листя тихо шурхотіло під ногами, мовби хотіло нагадати про щось украй важливе, щось таке, що ми постійно забуваємо, затулені веретою буденних клопотів...

Вона не могла не прийти до Костика. Тим паче, що його мама вже знала: якась дівчина розпитувала про її сина, про його здоров'я. Матері було у край незвично чути, що Костиком може хвилюватися ще хтось із жіночої статі, ще хтось, окрім неї... Коли вона обережно розповіла хлопцеві про це, він знову відчув стан, неначе все на світі стало моє: лани, гаї, сади. Почервонілий і радісний, він, спочатку спробував віджартуватися, але мама наполягала — і Кость сказав:

— Я думаю, що це була Марійка.

— Яка Марійка?

Довелося коротко розповісти мамі. Звісно, що всі переживання і сни, думки і хвилювання залишилися за бортом цього стриманого "конспекту".

Раптом у палату постукали. У дверях стала Марійка. Поруч сиділа Костикова мама. Після першої незручності розмова почала крутитися довкола... футболу. Марійка була захоплена хлопцевим проривом у штрафну дев'ятикласників. "Хоч ця обмотка вийшла дорогою ціною, дуже дорогою ціною", — кілька разів повторила.

Нарешті мама сказала, що їй слід піти додому, принести змінну білизну. Кость попросив маму трохи поспати. Адже, виявляється, вона всю ніч не стулила ока. Тато мусив бути на роботі, прийде аж увечері.

Нарешті вони залишилися удвох. Розмова стала напруженішою, бо у головах ще сиділи залишки ірраціональних страхів.

...Зараз Марійка скаже, що у них все скінчилося, бо Костик найдужче любить футбол. А він приніс йому не здоров'я, славу чи гроші, лише розрив зв'язок. "Вибирай: я або футбол!" — схилиться над постіллю

дівоче лице, перекривлене судорогою і люттю. І Костикові доведеться від чогось відмовитися... Від чого? Він відречеться футболу, більше ніколи не доторкнувшись до м'яча, але це буде важка і болісна втрата...

...Зараз Костик скаже, що якби не вона, то він би не лежав тепер у лікарні. Бо він би з легким серцем вийшов на гру, не ліз би напролом, техніки обводки йому вистачає. "Чому тоді ти не захотіла зустрітися післязавтра? Це все через тебе!" — безсилим і прокурорським голосом шепоче їй до вуха Кость. "Тепер я тебе покараю. Ми більше не будемо зустрічатися ніколи. Чуєш, ніколи?" — Костиків голос стає міцним, як грім, заповнюючи всю палату, всю лікарню, все довкола...

Але жоден із них не повертався до причин тієї сварки. Вони ще не вміли робити аналізу, може, це й добре, бо така простота швидше зцілює образи, ніж довге копірсування у тисячах "чому?"

Розмова тривала. Вони забули про навколишній світ. Марійка спохопилася аж тоді, коли повернулася Костикова мама. Хворі жартували:

— Тобі добре живеться, хлопче! Біля тебе постійно жінки.

І у тих жартах був відтінок якогось чи то болю, чи заздрощів...

19

Нога загоювалася повільно. Завтра Костеві мали знімати гіпс. Уже два тижні, відколи він лежить у лікарні. На амбулаторне лікування не відпускали, бо кілька разів на день хлопцеві робили уколи. До нього приходили кілька однокласників. Цікаво, що ті, які раніше найбільше обурювалися, мовляв, Костик пропустив матч і їх підвів, не заглянули ні разу. "Значить, справа була не у пропущеній грі, — резонно міркував хлопець, адже у нього ніколи не було стільки часу на роздуми, як зараз, — а в чомусь іншому. Він не знає, як це назвати... Може, суперництво..."

може, заздрість..." Наприклад, Ярема, що порвав йому зв'язки своїм копняком не по м'ячу, а по нозі, навіть носа не показував у лікарню. Може, боїться?

Але приходили іноді й такі, що Кость ніколи б не сподівався їх тут побачити. "Життя, виявляється, зовсім не чорно-біле. Є у ньому щось таке, чого я ще не розумію... поки що... Наприклад, приходила вчителька географії... Я спочатку аж сіпнувся... Ставила мені двійки... Уже кого-кого, а її я ніколи не сподівався бачити у своєму тимчасовому "домі"... Була така весела, зовсім не згадувала про ту двійку... казала, що я талановитий... Як це "талановитий"?.. Але я не перепитував її... Принесла різних ласощів... Вона ще молода і гарна, хлопці у палаті знову підколювали мене... навіть пробували до неї... як це?.. позалицятися... Але вона всім, а найперше мені, побажала швидкого видужання... і пішла... я потім ще довго думав про її відвідини... Ні, щось таке є у цьому житті, чого я ще не можу зрозуміти".

Мама хвилювалася, чи зростуться зв'язки. Якщо ні, то лікар казав, що будуть робити операцію, але після неї можна накульгувати. Марійка всіляко підтримує; через день, а іноді й кожного дня відвідує.

Вона розказала хлопцеві багато про себе. А вчора, коли вже йшла додому (мами не було), нахилилася — і поцілувала Костика в губи. І утретє він пережив той стан, коли неначе все на світі стало моє: лани, гаї, сади.

Душна лікарняна палата — бо час потихецьку рухається, ще недавно був кінець літа, відтак перше вересня, а вже увімкнули опалення — та Костикові здається, що надворі прохолода і в палаті розлитий не їдкий медикаментозний запах, а ледь уловимий королівський аромат східних парфумів, який довелося відчувати лише у глибокому сні. І Костикові вже нічого не страшно: ані того, який буде результат після завтрашнього зняття гіпсу, ні того, коли він зможе грати у футбол!

Завтра настало. Гіпс зняли. Боже, яка свобода! Як вільно дихає шкіра! Як легко нижній частині ноги, звільненій від гіпсового карцеру! Хлопець знову пішов на велику рентгенівську канапу, втикану незрозумілими лампами. Але цього разу забиратися на неї було значно легше, бо майже не боліло.

Лікар сказав, що зв'язки поволі зростаються. Операції робити не треба, ура!

— Але ніякого футболу, хлопче, принаймні, найближчих півроку! Пильнуй за ногою, через два тижні прийдеш до мене на консультацію.

Костик попрощався зі своїми товаришами по палаті. З деким із них він устиг зблизитися за цей час. Вони ще пограють у футбол! І то швидко! За годину хлопець був удома. Завтра вихідний, а в понеділок можна потихеньку іти до школи.

Це вимушене перебування в лікарні якось змінило Костика. Може, додало мужності? Може, він розширив своє уявлення про життя? Став співчутливішим і сильнішим? Як би там не було, але у понеділок треба йти до школи. Він учить всі уроки. — Головне, що він уже почувається здоровим! Головне, що у нього є Марійка!

20

Марійка також змінилася за ці два тижні. Кажуть, що людину може змінити навіть кілька годин, а то й хвилин. Але також кажуть, що це неправда, бо всі наші зміни чи застій відбуваються непомітно. Дівчина іноді думала про деяких своїх дорослих знайомих. Здається, вони ніколи не стають іншими, хоч би на їхньому подвір'ї постійно влаштовували чемпіонат світу із шашок чи великі актори розігрували сценки давньогрецьких комедій! Їх нічого не дивує, нічого не тішить, вони закостеніли.

Узяти хоча б деяких її вчителів. Іноді вони нагадували Марійці такі собі апарати. Апарат завжди виконує одну й ту ж дію: у понеділок і в липні, влітку чи пообіді. Уроки, приміром, учительки алгебри та геометрії завжди починалися однаково, однаково й закінчувалися, зі стандартним монологом про те, що колись учні були кращі. Але якщо ви думаєте, що при цих монологах її лице виражало якісь емоції; то помиляєтеся! Марійці здавалося, що вчителька алгебри та геометрії ще молодою завчила якийсь варіант одного із десятка тисяч можливих способів спілкування зі школярами — і вперто дотримувалася його, мовби сибірський шаман свого ритуалу. Але коли особистість шамана могла бути цікавою, то вчителька алгебри та геометрії... Словом, ви зрозуміли.

За цих два тижні дівчина відкрила для себе, що вона може хвилюватися не лише за своїх родичів, школу чи деталі пластунського побуту. Костик! Ось хто став центральним персонажем її думок та мрій.

...Вони вирішили провести вихідні у якомусь великому місті. Вони приїхали удвох. На вулицях людно, ніхто не звертає уваги на юну пару. Костик має багато грошей, він заробив їх улітку, бо ходив із татом працювати на велику будову. Він купує Марійці квіти і, даруючи їх, каже: "Я люблю тебе". Дівчина злегка червоніє, почуваячись дорослою. Бо кожна доросла жінка повинна хоч раз у житті почути ці слова. Але від чоловіка, що зізнається їй у коханні, а не, наприклад, від учасника товариства Червоного Хреста чи баптистського проповідника у смугастому піджаку і з приклеєною до фейсу усмішкою. Вони блукають містом, заходять у ресторанчики-піцерії, їдять морозиво і шепочуться про своє, потаємне та інтимне...

...Або вона здає екстерном іспити і її переводять до Костевого класу. Вона може кожен день його бачити. Вона сидить із ним за однією партою. Коли з них піджартовують однокласники, вона радіє, а не соромиться. Її хвилюють не лише усілякі дитячі "тілі-тілі теста, женіх і невіста", а й чийсь нечемні надписи на їхній парті: "Кость і Марія = любов". Вона хоче... вона хоче, щоб вони одружилися одразу після закінчення школи. Але нікому про це не каже, навіть Костикові. У них буде двоє або

троє дітей. І Костик не їздитиме на заробітки, бо тоді Україна нарешті стане багатою і щасливою державою...

21

Марійка сьогодні зайшла до класу і побачила кількох подружок, які стояли у колі й щось так жваво обговорювали, що навіть не помітили її приходу. Дівчина мимоволі зупинилася, прислухаючись.

— Вона собі любов крутить, бігає за тим футболістом...

— Її треба виключити із пластунської спільноти!

— Треба дати догану і зачитати на загальношкільній лінійці!

— Викликати батьків!

— Та припиніть, дівчата, ви що, заздрите їй?

— Хто заздрить?

— А чого це вас так хвилює? Чому говорите якісь дурниці?

— А чого вона стала такою королевою Марґо? Навіть не гляне у наш бік...

— Вона що, вам не дає жити? — заступалася за Марійку тільки Анжела, красива біловолоса дівчина.

— Бо ти сама така! Сама!

— Яка я? От яка я, повтори ще раз?!

Раптом хтось із дівчат оглянувся. Усі побачили поблідлу Марійку, що стояла неподалік. Запала така мовчанка, що було чутно лише політ пізньоосінньої мухи. Хлопців у класі не було.

Марійка відійшла вбік. Тоді мовчки забрала свій портфель і відсіла на задню парту. Світлана, із якою вона рік сиділа разом, чи не найдошкульніше викрикувала у цьому стихійному дівчачому суді Лінча... Анжела підійшла ближче:

— Не переймайся. То вони казяться, бо заздрять тобі.

— Чому заздрять?

— Ну, що ти маєш Костя... Але я по собі знаю, як це все складно...

І тут Марійка несподівано для себе розплакалася. Її не могло зупинити навіть те, що до класу почали заходити хлопці — мав починатися наступний урок. Учителька помітила, що дівчина плаче (та що там плаче? Ридає!) аж через десять хвилин:

— Що трапилося, Ковальчук?

Марійку душили спазми. Вона не могла говорити.

— Ковальчук, ще раз питаю, що трапилося?

— Нічого не трапилося... я впала і вдарилася... Здається, вчительку алгебри та геометрії така відповідь цілком задовольнила:

— То бери себе в руки і не зривай нам уроку! — її "симпатія" до дівчини була неприкритою.

Вона навіть не поцікавилася, може, Марійці треба у медпункт. Проте після уроку сказала про дивний плач класній керівниці.

Їхня класна була передпенсійного віку. Але учні її любили. Вона була справедливою і доброю. І коли закінчувався наступний урок, класна, наче Велика Мати із стародавніх міфів про колективний людський розум, запропонувала дівчині залишитися і поговорити.

Розмова тривала довго... "Велика Мати", нарешті зрозумівши, в чім справа, розповідала дівчині про власні дівочі роки. "Боже, скільки я не знала про неї!" — подумала Марійка, покидаючи клас трохи заспокоєною.

Але Алла Василівна на другий день ще довго говорила з дівчатами, зокрема зі Світланою... Не будемо переказувати змісту цих бесід... Але їх результатом було те, що на перерві Світлана, вся у сльозах (кожна чиясь сльоза, пролита через нас, нам же і повертається: не тепер, то в четвер), підбігла до Марійки і попросила вибачення.

Вони вже ніколи не будуть такими подружками, як раніше. Марійка ніколи не знатиме, як страждає Світлана через свої прищики на лиці, як вона заздрить Марійчиній вроді, як їй насправду важко... Та й навіщо їй це знати? Кожен із нас мусить самотійно вчитися керувати власною долею, змиритися із власним тілом і полюбити себе такого, яким він є, без комплексів, але і без надуманих самоприкрас, якими часто прикривається глибока внутрішня невпевненість у собі...

Марійка вибачила Світлані. Але за одною партою вони вже не сидітимуть ніколи...

Для Костя знову почалися шкільні будні. Він був таким же, як і раніше, і трохи інакшим. Тобто, у ньому почав жити ще інший, післялікарняний Кость. Побачене і почуте там збагатило його. Він

зрозумів, хоч ви можете сміятися, що життя — це не лише Старомихайлівська загальноосвітня школа № 2, не лише футбол і розваги з хлопцями, не тільки дім його батьків. Він зрозумів, що життя — це безліч паралельних чужих існувань, які не перетинаються з його існуванням. Приміром, зараз, коли він зачудовано слухає урок Галини Дмитрівни, хтось щасливо закохується, хтось почувається безнадійно самотнім, хтось лягає у лікарню, хтось веселиться у дорогому ресторані. І їм усім немає діла ні до інших, ні до Костя, ні йому до них. Як укласти в голову ці незалежні, чужі життя, чужу радість чи відчай? Ліпше, звісно, щоб Кость не мудрував над цими ребусами, але таким він уже вродився — і хтозна, яка доля чекатиме його в майбутньому. Може, він стане лікарем або писатиме книги про людські стосунки? Подорожуватиме світом або залишиться жити у Старомихайлівці (хоча навряд)?

Кость чомусь згадав про Івана — чоловіка віку його батька. Він працював на будові. І так трапилося, що трактор переїхав йому ноги. Він лежить у лікарні уже близько півроку, скований апаратом Єлізарова, цими всіма коліщатками, палицями та іншими причандаллями, які покликані вирівнювати ноги. Він не може встати, є фактично безпорадним, але жартує, сміється (хоча Кость бачив на його очах мимовільні сльози болю), підтримує інших хворих, які підупали духом. Сам у важкому стані невідомо, чи буде ходити, а підтримує тих, яким значно легше! Звідки він бере сили для цього? Інтуїтивно хлопець розумів, що в цій історії теж захована одна із найважливіших таємниць життя — розкритися до іншої людини, справді відчувати іншого...

Але досить ребусів! Якось так трапилося, що кілька днів після лікарні хлопець не бачив Марійки. Що ж, і на Сонці деколи бувають темні плями... Думав про неї, сприймав її, як рідну. Але треба було отямитися від пережитого, переварити його. Раптом гостро відчув, як йому хочеться зустрітися з дівчиною, поговорити про все-все.

...Він скаже їй, що не знає, як це назвати, але думає про неї, вона йому сниться кілька разів на тиждень. Навіть сьогодні снилося, що вони йдуть якимось невідомим містом. Люди там ходять вулицями у синіх

беретах і марлевих, пов'язках. Майже всі носять за плечима невеликі рюкзаки. Звідти нерідко стирчать респіратори, колби, навіть бронежилети. Раптом Кость бачить величезного пса із вогнедишним ротом. Пес біжить проїжджою частиною дороги, автомобілів чогось немає, просто біжить їм назустріч. Вони зупиняються. Марійка кричить. У її очах відбитий жах. Він спочатку розгубився і не може поворухнути навіть рукою. Але коли пес із вогнедишним ротом хоче кинутися на Марійку, Кость хапає його за горлянку. І собацюра зненацька зіщулюється і каже людським голосом із почуттям провини: "Вибачте мені". І зникає. Шлях вільний!..

23

Марійка сиділа у класі. Майже всі пішли на перерву. Як же це так? Чого він не приходить? Хоче, щоб я його постійно шукала? Тут мене через нього мордують, а він... А може, щось трапилося? Може, Кость знову у лікарні, а я нічого не знаю? Що робити? Знову шукати його? Але скільки можна? А якщо він грає у футбол?

На Марійчиних очах стояли сльози. Раптом вона підняла голову. У неспілку відкритих дверях стояв Кость.

— Привіт! Як ти?

— Привіт! А ти?

— Я нічого... Мені вже краще... Трохи ще болить нога, але то пусте...

— Я також нормально... Щось стало сумно — і якраз ти прийшов.

— Я із самого ранку думав тебе знайти.

— А вчора? Позавчора?

— Також думав, але не зважувався...

— Чому?

— Я не знаю...

Вони не розповідали одне одному про останні події. Соромилися? Не мали досвіду? Ще не час. У них все попереду. Адже ми зустрілися з Марійкою та Костиком лише на початку їхньої довгої історії...

У класі нікого не було. Несподівано Кость підійшов до Марійки — і поцілував її. Над класом — може, це випадковість? — засвітилося дивне світло. Воно не було подібне до ні до сонячного, ні до місячного сяйва. Воно з'явилося і зникло, освітивши їхні юні лиця.

— Що це було? Що означає це світло? — промовили вони разом.

24

Шкільні й домашні будні тривали. Лише для Костика і Марійки вони не були буднями, а святом. Здається, навкруги все те саме: двоповерхова Старомихайлівська школа, їхні квартири, міський парк, однокласники та однокласниці. Але це таємниче світло, що нізвідки з'явилося і щезло в нікуди, насправді було якось незримо присутнє.

Ні, не подумайте, що Марійка і Костик стали героями або святими. Хлопець далі грав у футбол. Навіть було так, що матч із 9-Б його команда програла. Ми забули сказати, що Кость ще місяць не доторкався до м'яча. Навіть — уявіть! — після контрольної консультації в лікаря. Він загалом тут мав невеличкий грішок, адже лікар сказав (батьки цього не чули і навіть Марійці не признався), мовляв, забудь про футбол мінімум на півроку. Але так довго він не витримав. Спочатку бігав, такі собі невеличкі тренування. Іноді нога поболювала, але він про це нічирк.

Зрештою, його команду навряд чи зацікавила б така інформація. Хлопці обрали Костя капітаном!

І перший матч вони програли, правда, з мінімальним рахунком 2:3. Програвали 0:3 після першого тайму. У другому Кость і Миколка забили по голу і почали тиснути дев'ятикласників так, що їх врятувало від нічиєї лише закінчення гри. Чесно кажучи, капітан Кость Онишкевич відчував себе винним у програві, адже у першому таймі більше думав про ногу, ніж про гру. Але зате у другому зумів переступити страх. Забив гол, нога не боліла. І хоча вони програли, у глибині душі Кость пишався собою. Бо хіба можна повноцінно жити з постійним страхом: за ногу, за гроші, за невдачі — за що завгодно? Відтоді він назавше збагнув, наскільки страх може ослаблювати.

Здається, вся школа знала про його стосунки з Марійкою, їх поза очі називали Ромео і Джульєттою, але вони звикли. Зрештою, у тому не було нічого образливого. Лише Марійка кілька разів казала, що шекспірівським героям треба було проявити більше терпіння і вірити у своє кохання до кінця. Бо якщо Джульєтта і Ромео перестали вірити в майбутнє щастя, то хто інший міг це зробити за них?

Марійка і Костик часто ходили парком. Нікому не кажіть, але вони почали цілуватися. Прийшла зима. Навесні вони удвох поїдуть на екскурсію у якесь велике місто. Вони вже потайки відкладають гривню за гривнею для цієї майбутньої подорожі...

Їхні батьки також знали про це. Але нехай, іншим разом, бо це болюча тема...

Костик подружився з Галиною Дмитрівною. І здається, знав географію найліпше у класі. Із Миколою теж багато розмовляли і мали спільні плани щодо навчання після школи. Якими були ці плани і чи суджено їм здійснитися, залишилося таємницею...

Учителька алгебри та геометрії й далі недолюблювала Марійку. Може, через те, що колись хотіла бути такою, як ця дівчина, але життя склалося інакше... Зате із Великою Матір'ю, себто з класною керівничкою, у Марійки були чудові стосунки. Із мамою теж усе було нормально. Вона навіть дозволила Марійці ходити на секцію легкої атлетики.

Дівчина перестала дружити зі Світлою. Натомість зблизилася з Анжелою, яка ще не раз підтримає її. І навпаки. Так завжди буває в житті: ми втрачаємо щось, нам тоді здається, що це катастрофа, але це лише ілюзія. Бо на уламках старого досвіду ми неодмінно збагачуємося новим...

А на секції джиу-джитсу, куди регулярно ходив Кость, його почали хвалити, на відміну від Едика з його директором-батьком і двома мобілками... Костиків тато був задоволений.

25

О, будьте певні, що Кость навіть подумки не раз розмовляв із Марійкою, а вона з ним, доточуючи у ці діалоги її слова від свого імені.

— Привіт! Ти скучила за мною?

— Я дуже скучила, Костику. Ти мені часто снишся. А я снюся тобі?

— Навіть на сьогодні снилася. Начебто ми катаємося на каное великим озером. І раптом каное перекидається. Ти не вмієш плавати...

— Але ж я вмію плавати, Костику...

— Ти не вмієш плавати. І я рятую тебе.

— Як?

— Я покидаю каное і допливаю, з тобою на спині, до берега.

— А що далі?

— А потім на нас хочуть напасти якісь розбійники. Вони подібні до тих, що у фільмі "Пригоди Геркулеса". Але я, як і він, розкидаю їх. Вони літають у повітрі, як гумові ляльки, від ударів моїх кулаків.

— А потім?

— Потім я прокидаюся і думаю про тебе. Думаю, що ти зараз робиш. Уявляю, як ти одягнена. І ще... ще думаю, чи ти думаєш у цю хвилину про мене.

— Знаєш, Костику... Давай домовимосся.

— Про що саме?

— Що кожного вечора о десятій ми одночасно будемо дивитися на небо. Якщо ясно і небо всіяне зірочками, ми будемо їх рахувати.

— Для чого?

— Хіба ти не розумієш? Скільки ми нарахуємо зірочок, стільки років будемо разом. Я, наприклад, нарахую сто.

— А я сто п'ятдесят. Або цілих двісті! Але, Марійко, що робити, коли небо захмариться?

— Чекати, уявляючи, скільки зір сховано під хмарами. Зір, що чекають на вечірнє побачення з нами.

— Як гарно ти говориш... А коли падатиме дощ?

— Тоді ми будемо уявляти, що небо плаче, бо ми не можемо провести лік своїх зірочок... Але воно обов'язково засміється!

— А коли буде зима? Сніг і хурделиця?

— Ох, Костю, який ти нудний запитальник! (Тут Марійка засміялася.) Тоді ми думатимемо, що кожна сніжинка — це сигнал окремої зірочки.

— А якщо цих сигналів буде стільки, що світу Божого не буде видно? Тоді що?

— А тоді ми будемо твердо знати, що зірки дуже скучають, якщо ми не можемо їх рахувати...

— І ми чекатимемо на гарну погоду?

— Так. І вона обов'язково настане.

— Я люблю тебе, Марійко...

— І я люблю тебе, Костику...

1

Т.Г.Шевченко "Мені тринадцятий минало".